

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

७१) हवामान अंदाजावर आधारित कृषि सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि. ०५.१२.२०२५

जिल्हा : नाशिक

मागील आठवड्यातील हवामान (२९/११/२०२५ ते ०५/१२/२०२५)							हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामान अंदाज (०६/१२/२०२५ ते १०/१२/२०२५)				
२९	३०	०१	०२	०३	०४	०५	दिनांक	०६	०७	०८	०९	१०
०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	पाऊस (मिमी)	०	०	०	०	०
२९.०	२८.५	२८.५	२८.०	२७.५	२९.०	२८.०	कमाल तापमान (अं.से.)	२९	३०	२९	२९	२८
१५.०	१५.२	१३.०	१३.५	१२.२	१५.२	१६.५	किमान तापमान (अं.से.)	१२	१२	१२	१३	११
अ: ढगाळ	निरभ्र	निरभ्र	अ: ढगाळ	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	ढग स्थिती (आकाश)	निरभ्र	अ: ढगाळ	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र
६१	५८	६१	६५	७१	६९	६१	सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	७२	६९	६३	५७	६६
५०	४९	३३	२८	३२	३८	३२	दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	४७	४१	३५	३६	३७
८.४	१०.७	६.४	४.१	४.५	६.३	७.८	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	८	८	८	७	८

हवामान अंदाजावर आधारित कृषि सल्ला

पीक	अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश		पुढील पाच दिवसांचा अंदाज लक्षात घेता नाशिक जिल्ह्यात हवामान कोरडे राहील. आकाश पुढील पाच दिवस निरभ्र राहील. तसेच कमाल तापमान २८-३० डिग्री सें. व किमान तापमान ११-१३ डिग्री सें. दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे. तसेच वा-याचा वेग ७-८ कि. मी/तास या दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे.
हवामान सतर्कता / इशारा:		इशारा नाही
सामान्य सल्ला		<p>वेलवर्गीय भाजीपाला पिके क्रीड नियंत्रण वेलवर्गीय भाजीपाला फळांवर फळमाशीचा प्रादुर्भाव दिसून येण्याची शक्यता आहे. नियंत्रणासाठी फुले येण्याच्या काळात 'क्यू ल्यूर' कामगंध सापळे एकरी ५ या प्रमाणात मंडपात लावावेत. फळांची काढणी योग्य पद्धतेस करावी. प्रादुर्भावग्रस्त फळांमधून फळमाशीची उत्पत्ती वाढत असल्याने अशी फळे गोळा करून नष्ट करावीत. वेलांखालील माती वेळोवेळी हलवून घ्यावी. कारली, पडवळ, दुधी भोपळा, दोडका या पिकांवर तांबडे भुंगेरे, मावा, तुडतुडे, फुलकिडे, पांढरी माशी इत्यादी किडींचा प्रादुर्भाव दिसून येतो. यासाठी ५ टक्के निंबोळी अर्काची किंवा अझाडीरॅक्टीन (३०० पीपीएम) ५ मि.ली. प्रति लिटर पाणी या प्रमाणे प्रतिबंधात्मक फवारणी करावी. कोबीवर्गीय पिके आंतरमशागत कोबीवर्गीय पिकांची मुळे उथळ असल्यामुळे पाण्याच्या पाळ्या वरचेवर नियमित द्याव्यात. या पिकास गड्डा तयार होण्याच्या वेळी पाण्याचा ताण पडल्यास गड्डे लहान राहतात. लागवडीनंतर गरजेनुसार एक किंवा दोन खुरपण्या करून माती भुसभुशीत आणि पीक तणविरहित ठेवावे.</p>
संदेश		हिवाळ्यात पशुधनाचे जंत निर्मूलन करावे.
रब्बी ज्वारी	उगवण ते वाढीची अवस्था	<p>आच्छादन जमिनीतून ६० ते ७० टक्के ओलावा बाष्पीभवनामुळे नाहीसा होतो. हा ओलावा टिकविण्यासाठी शेतातून काढलेले तण, तूरकाट्या यांचा वापर आच्छादनासाठी करावा. आच्छादन ज्वारी पेरल्यापासून ५० दिवसांच्या आत टाकणे महत्वाचे आहे. आच्छादनामुळे उत्पादनात १४ टक्क्यापर्यंत वाढ होते.</p>
रब्बी मका	उगवण ते वाढीची अवस्था	<p>रब्बी मका पिकास नत्र खताचा उर्वरित दुसरा हप्ता (युरिया १६ किलो) पेरणीनंतर ३० दिवसांनी व तिसरा हप्ता (युरिया १६ किलो) पेरणीनंतर ४०-४५ दिवसांनी द्यावा. तणांच्या प्रादुर्भावानुसार मका वाढीच्या सुरुवातीच्या काळात एक ते दोन खुरपण्या करून गरजेनुसार एक ते दोन कोळपण्या कराव्यात.</p>
गहू	पेरणी	<p>बागायती उशिरा पेरणी बागायती गहूच्या वेळेवर पेरणीसाठी नोव्हेंबर महिन्याचा पहिला पंधरवडा ही शिफारस असली, तरी ऊस तोडणीनंतर, तसेच खरीप पिकांच्या काढणीस उशीर होण्याने गहू पिकाची लागवड उशिरा करावी लागते. बागायत गहूच्या उशिरा पेरणीची शिफारस ही १६ नोव्हेंबर ते १५ डिसेंबर या कालावधीसाठी आहे. मात्र, काही ठिकाणी १५ डिसेंबरनंतरही गहूची पेरणी केली जाते. वास्तविक १५ नोव्हेंबरनंतर पेरणी केलेल्या प्रत्येक उशिराच्या पंधरवड्यात गहूची पेरणी केल्याने एकरी १ क्विंटल उत्पादन कमी मिळते. गहूच्या बागायती उशिरा पेरणीसाठी एनआयएडब्ल्यू-३४, एकेएडब्ल्यू-४६२७, फुले समाधान (एनआयएडब्ल्यू-१९९४) या जातींची निवड करावी. एकरी ५० ते ६० किलो बियाणे वापरावे. पेरणीपूर्वी प्रति किलो बियाण्यास ३ ग्रॅम क्रेटन किंवा थायरमची प्रक्रिया करावी. त्यानंतर १५ मिनिटांनी प्रति दहा किलो बियाण्यास २५० ग्रॅम अझोटोबॅक्टर आणि २५० ग्रॅम पीएसबी जिवाणू संवर्धकाची प्रक्रिया करावी. बागायती उशिरा पेरणीसाठी दोन ओळीत १८ सेंमी अंतर ठेऊन रासायनिक खतांच्या पहिल्या हप्त्यासह दोन चाड्यांच्या पाभरीने पेरणी करावी. पेरणी ५ ते ६ सेंमी खोल करावी. त्यामुळे उगवण चांगली होते. पेरणी दक्षिणेतर करावी. गहूची पेरणी उभी-आडवी न करता, एकेरी करावी. म्हणजे आंतरमशागत करणे सोपे जाते. बियाणे झाकण्यासाठी कुळव उलटा करून चालवावा, म्हणजे बी व्यवस्थित दबून झाकले जाते. जमिनीचा उतार लक्षात घेऊन गहूसाठी २.५ ते ४ मीटर रुंद आणि ७ ते २५ मीटर लांब आकाराचे सारे पाडावेत.</p>

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

हरभरा	आंतरमशागत	हरभरा सारख्या संवेदनशील पिकांचे देव प्रादुर्भावापासून संरक्षण करण्यासाठी, सल्फ्यूरिक एसिड @ 0.1% (1 लिटर H ₂ SO ₄ 1000 लिटर पाण्यात) किंवा थायोरिया @ 500 पीपीएम (500 ग्रॅम थायोरिया 1000 लिटर पाण्यात मिसळून) फवारणी करा. थंडीपासून हरभरा पिकाचे संरक्षण करण्यासाठी संध्याकाळच्या वेळी हलके व वारंवार पाणी / तुषार सिंचन च्या सहाय्याने द्यावे.
खरीप भात	कापणी/ मळणी	भाताचे खोडकिडीपासून संरक्षण करण्यासाठी भाताची कापणी होताच नांगरट करून चोथे जाळावेत. कापणीच्या शेवटच्या टप्प्यात असलेल्या भात पिकास यंत्राच्या सहाय्याने कापणी केल्यास वेळेत व खर्चातही बचत होऊ शकते. कापलेला भात वाळण्यासाठी १-२ दिवस पसरून ठेवावा व नंतर मळणी करावी. चांगला उतारा मिळण्यासाठी मळणीयंत्र वापरावे. दाण्यातील ओलाव्याचे प्रमाण १० ते १२ टक्के होईपर्यंत भात वाळवावा. नंतर वाळवून कोरड्या, स्वच्छ व सुरक्षित जागी धान्याची साठवण करावी.
खरीप नाचणी व वरई	कापणी / मळणी	हवामानाच अंदाज लक्षात घेता पिक पक्क होताच लवकरात लवकर काढणी करावी. पिकांची काढणी कणसे खुडून किंवा जमिनीबरोबर कापणी करावी. कणसे चांगली वाळल्यानंतर कणसे बडवून मळणी करावी. धान्य स्वच्छ करून उन्हात चांगले वाळवून हवेशीर जागी साठवण करावी.
खुरासणी	कापणी / मळणी	परिपक्व झालेल्या (पिकाची पाने व बोंडे पूर्ण सुकलेले किंवा काही वेळातच पिवळ्या फुलांच्या पाकळ्या कोमेजून डोक्यावरून गळून पडतात) खुरासणी पिकाची कापणी करावी. कापणी केलेल्या पिकाना उन्हात चांगले वाळवून मगच मळणी करावी.
द्राक्षे		भुरी नियंत्रण फळछाटणीनंतर ६० दिवसांपूर्वीची स्थिती असलेल्या बागेत टायझोल वर्गातील हेक्झाकोनेझोल (५ एससी) १ मि.ली किंवा डायफेनोकोनेझोल ०.७ मि.ली किंवा पॉलिऑक्सिन डी झिंक सॉल्ट (५ एससी) ०.६ मि.ली प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे फवारणी घेता येईल. ६०-९० दिवसांच्या कालावधीतील बागेमध्ये, सल्फर २ ग्रॅम अधिक कॅल्शियम क्लोराईड १.२ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी. मण्यात पाणी उतरल्यानंतरच्या अवस्थेतील बागेत सल्फर २ ग्रॅम अधिक कॅल्शियम नायट्रेट १.२ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी. अपिलोमायसेस क्लिसकॅलिस हे जैविक बुरशीनाशक भुरीविरुद्ध प्रभावी काम करते. त्यामुळे याचा नियमितपणे वापर चालू ठेवावा. फळधारणेनंतर भुरीचा अधिक प्रमाणात प्रादुर्भाव आढळून आल्यास, मेटाफेनोन (५० एससी) ०.२५ मि.ली प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी. (फवारणीपूर्वी राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे / कांदा व द्राक्ष संशोधन केंद्र, पिं पळगाव बसवंत यांच्या शिफारशीत माहिती नुसार काढणीपूर्व कालावधी अंतर पडताळून पाहणे अत्यंत आवश्यक आहे.)
डाळिंब		डाळिंब बागेत वर्षातून एकच बहार धरावा. बहार धरल्यानंतर झाडाच्या आकारमानानुसार नियंत्रित फळे ठेवावीत. त्यामुळे फळांचा आकार वाढून दर्जेदार फळ उत्पादन शक्य होते.
आंबा		गावठी व अनुत्पादक झाडांचे सुधारित जातींमध्ये रूपांतर करण्यासाठी ,आंब्याची झाडे नोव्हेंबर ते डिसेंबर या कालावधीमध्ये जमिनीपासून २ मी .उंचीवर छाटून ,फांदीवरील नवीन फुटव्यांवर अनुक्रमे फेब्रुवारी ते मार्च या महिन्यामध्ये केशर वाणाचे पाचर कलम करावे.
कांदा		रब्बी कांदा पिकाच्या रोपवाटेकत तण नियंत्रण व जमिनीतील ओलावा टिकवण्यासाठी नैदना व कोळपणी करावी. रब्बी हंगामाचा कांदा पुनर्लागवडीपूर्वी १५ दिवस अगोदर गंधक हेक्टरी ४५ किलो या प्रमाणात जिप्सम किंवा गंधकाच्या स्वरूपात मातीत मिसळावे.
टोमॅटो		तण नियंत्रण टोमॅटो पुनर्लागवडीनंतर आवश्यकतेनुसार खुरपण्या करून पीक तणविरहित ठेवावे. टोमॅटोच्या पिकात तणनाशकाचा वापर करावयाचा झाल्यास, रोपांच्या पुनर्लागवडीपूर्वी कोरड्या वाप्यात पेंडिमिथलिन (३० ईसी) १ लिटर प्रति एकर या प्रमाणात फवारणी करावी. फवारणीनंतर पाणी देऊन पुनर्लागवड करावी. अन्यथा पुनर्लागवडीनंतर १६ ते २० दिवसांनी मेटाब्यूझीन (७० डब्ल्यूपी) या तणनाशकाची ३०० ग्रॅम प्रति एकर या प्रमाणात नॅपसॅक पंपाने फ्लॅट फॅन किंवा फ्लॅट जेट नोजल वापरून तणावर फवारणी करावी. फवारणीवेळी जमिनीत पुरेसा ओलावा असावा.
पशुधन (गाय, म्हैस)		हिवाळ्यात आहार व्यवस्थापन शरीरस्वास्थ्य आणि दूध उत्पादनासाठी जनावरांना ऊर्जा लागते जर शरीरस्वास्थासाठी लागणारी ऊर्जा कमी पडली, तर दूध उत्पादनासाठीची ऊर्जा तिथे वापरली जाते. त्यामुळे दूध उत्पादनात किंवा फॅट आणि एसएनएफमध्ये घट दिसून येते. कारण या काळात ऊर्जेची गरज वाढलेली असते. थंड हवामानात वाढलेल्या ऊर्जेची गरज पूर्ण करण्यासाठी गाईंचा आहाराचे नियोजन करावे. शरीराचे तापमान राखण्यासाठी गाईंना जास्त ऊर्जा लागते. जनावरांना उच्च गुणवत्तेचा चारा द्यावा. आहारात चांगल्या दर्जाचे गवत, कडबा किंवा मूरघासाचा वापर करावा. हिवाळ्यात गाई, म्हशींच्या ऊर्जेच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी खाद्य नियोजन करावे. हिवाळ्यात जास्त प्रथिनयुक्त आहार दिला गेल्यास उच्च दर्जाच्या प्रथिनांचा अधिक वापराने असिडोसिस होण्याची शक्यता असते. त्यामुळे आम्ल शोषले जात नसल्याने किण्वन पोटाचा (रुमेन) सामू कमी होतो. या असिडोसिसचा परिणाम होऊन दूध आणि दुधातील एसएनएफचे प्रमाण कमी होते. त्यासाठी गव्हाणीमध्ये पुरेसा चारा उपलब्ध आहे याची खात्री करावी. कोरडा चारा जितका जास्त तितकी शरीरातील ऊर्जा जास्त असते. हिवाळ्यात तापमान कमी झाल्यामुळे जनावरांच्या शरीरातील ऊर्जा वापरली जाऊन वजन, प्रकृतिअंक (बॉडी स्कोअर) खालावतो. अशावेळी खाद्यात उर्जेचे प्रमाण अतिरिक्त वाढवून दिले पाहिजे. थंडीच्या ताणामुळे जनावरांच्या शरीराची प्रथिने, खनिजे, जीवनसत्त्व इत्यादींच्या गरजा बदलत नाहीत. एका अभ्यासानुसार घटत जाणाऱ्या एक अंश फॅरनहाइट तापमानाप्रमाणे एक टक्का जास्त ऊर्जेची पूर्तता पशू आहारातून केली पाहिजे. हिवाळ्यात ऊर्जेची गरज साधारणतः १० ते २५ टक्के इतकी जास्त असते.

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामीण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

शेळी		नोव्हेंबर व डिसेंबरमधील शेळ्यांतील व्यवस्थापन पैदाशीचे बोकड शेळ्यांपासून वेगळे ठेवावेत. विणाऱ्या शेळ्यांसाठी गोठ्यात स्वतंत्र व्यवस्था करावी. गाभण जनावरांचा आहार व आरोग्यावर लक्ष ठेवावे.																				
मेंढी		नोव्हेंबरमधील मेंढ्यांतील व्यवस्थापन थंड हवेपासून कळपाचे संरक्षण करावे. नवजात कोकरांना व मेंढ्यांचे थंडीपासून संरक्षण करावे. कोकरांचे शारीरिक वजन घेऊन नोंदी ठेवाव्यात. गाभण मेंढ्या व मेंढेनरांना ४०० ग्रॅम पशुखाद्य खाऊ घालावे.																				
कुक्कुटपालन	व्यवस्थापन	कोंबड्यांना लागणारी जागा <table border="1"><thead><tr><th>पक्षाचे वय</th><th>बसण्याची जागा</th><th>पाण्याचीभांडी ठेवण्याची जागा</th><th>खाद्याचीभांडी ठेवण्याची जागा</th></tr></thead><tbody><tr><td>० ते ६ आठवडे</td><td>०.५० चौ. फूट</td><td>१ / ४ इंच</td><td>१ इंच</td></tr><tr><td>७ ते १२ आठवडे</td><td>१.५० चौ. फूट</td><td>१ / २ इंच</td><td>२ इंच</td></tr><tr><td>१२ ते १७ आठवडे</td><td>१.५० चौ. फूट</td><td>३ / ४ इंच</td><td>३ इंच</td></tr><tr><td>१७ आठवड्यांवरिल</td><td>२ चौ. फूट</td><td>१ इंच</td><td>४ इंच</td></tr></tbody></table> कुक्कुटपालनात, शेडमध्ये कृत्रिम प्रकाश देऊन पिल्ले गरम ठेवा.	पक्षाचे वय	बसण्याची जागा	पाण्याचीभांडी ठेवण्याची जागा	खाद्याचीभांडी ठेवण्याची जागा	० ते ६ आठवडे	०.५० चौ. फूट	१ / ४ इंच	१ इंच	७ ते १२ आठवडे	१.५० चौ. फूट	१ / २ इंच	२ इंच	१२ ते १७ आठवडे	१.५० चौ. फूट	३ / ४ इंच	३ इंच	१७ आठवड्यांवरिल	२ चौ. फूट	१ इंच	४ इंच
पक्षाचे वय	बसण्याची जागा	पाण्याचीभांडी ठेवण्याची जागा	खाद्याचीभांडी ठेवण्याची जागा																			
० ते ६ आठवडे	०.५० चौ. फूट	१ / ४ इंच	१ इंच																			
७ ते १२ आठवडे	१.५० चौ. फूट	१ / २ इंच	२ इंच																			
१२ ते १७ आठवडे	१.५० चौ. फूट	३ / ४ इंच	३ इंच																			
१७ आठवड्यांवरिल	२ चौ. फूट	१ इंच	४ इंच																			

स्त्रोत:

- १) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र, मुंबई.
- २) मागील हवामान : ग्रामीण कृषि मौसम विभाग वेधशाळा विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

ठिकाण : विक्रसंके, इगतपुरी
दिनांक : ०५.१२.२०२५

स्वाक्षरीत/-
प्रमुख अन्वेषक, ग्राकमौसे, ऐएमएफयु, इगतपुरी
तथा सहयोगी संशोधन संचालक,
वि.कृ.सं.के., इगतपुरी, जि. नाशिक